

वृत्तः इह त्वनुमन्त्रणनिबन्धनोऽभिचारो नानुयाजनिबन्धनः अनुमन्त्रणं
च पुरुषार्थत्वात् क्रवपेक्षया गृह्यते . अतो न्यायोपप्रदर्शनार्थं कृत्वा-चित्तैवेयम् ।
अथवाभ्यस्यमानानां होमस्थानादिसम्बन्धनिर्णयार्थमिदमधिकरणम् . तेन द्विती-
यप्रभृतीनां नराशंसात्तानां द्वितीयस्थाने होमः ततो वनस्पतिप्रभृतीनामन्यस्य
स्थानेऽइति सिद्धम् । अत्राहुः पितृभृत्याचार्याः अनुमन्त्रणस्य पुरुषार्थत्वादिकृता-
वप्रवृत्तेर्वचनात्प्रवृत्तिः कृत्वा-चित्ता वेति ।

एत्य जुहूपभृतौ व्यूहति ॥ १७ ॥ यजतिस्थानादागत्य सुचौ स्वस्थाने सा-
दयत्यध्वर्युः ततो यजमान एत्य स्वस्थानाद्देदेः पश्चादागत्य जुहूपभृतौ व्यूहति .
ऊह वितर्के अत्र प्रेरणे द्रष्टव्यः विविधम् अन्योऽन्यविपरीतं प्रेरयति . जु-
हूमन्यस्यां दिशि उपभृतमन्यस्यामिति विशब्दस्यार्थः । अनेकयजमानके इतरा-
न्वारब्ध एक एव ।

अग्नीषोमयोरिति (२.१५) जुहूं प्राचीं दक्षिणेनोत्तानेन ॥ १८ ॥ प्रस्तरा-
त्प्राचीं प्रेरयति . अत्राग्नीषोमग्रहणं मन्त्रे न्यायप्राप्तप्रधानदेवतामात्रोपलक्ष-
णार्थम् ।

अग्नीषोमौ तमितीतरेणेतरां (२.१५) नीचा प्रतीचीम् ॥ १९ ॥ सव्येन
न्युब्जेन प्रतीच्यां दिशि बहिर्वेदि प्रेरयति प्रत्यगग्रामेव १) सतीमित्यर्थः । अत्रैवा-
ग्नीषोमग्रहणं मन्त्रे न्यायप्राप्तप्रधानदेवतामात्रोपलक्षणार्थम् . ततश्चैवं प्रयोगः
अग्रेरग्नीषोमयोरग्नीषोमयोरुज्जितिमिति अग्निरग्नीषोमावग्नीषोमौ तमपनुदन्वि-
ति । अत्र मतभेदः . प्रैषव्यतिरिक्तस्य सर्वस्योपांशुवपक्षे उपांशुयाजपुरोडाशदेव-
ताभूतयोर्द्वयोरग्नीषोमयोस्तन्त्रेणोच्चारणम् गुणभेदाभावात् . शेषमुत्तमेनेत्यनेन (३.
१५) अनुयाजप्रभृतिमन्त्रमात्रस्योत्तमस्वरविधानपक्षे च गुणभेदाद्देनोच्चारणम्
तदा चोपांशुयाजाग्नीषोमयोरुपांशूच्चारणम् पुरोडाशदेवतयोस्तूच्चैरिति . एवं सर्व-
त्रोपांशुदेवतेषु अन्यदेवतासहितेषु ज्ञेयम् ।

यथादेवतमन्यत् ॥ २० ॥ अग्नीषोमयोरित्येवं व्यूहनप्रकारप्रदर्शनार्थमु-